27/03/2024

Η χρήση της ακτινοθεραπείας στον καρκινικό πόνο από οστικές μεταστάσεις στα πλαίσια της ανακουφιστικής φροντίδας

/ Γνώμες

Διαβάζοντας και μελετώντας τη βιβλιογραφία, πολλές δημοσιευμένες ανασκοπήσεις και παρακολουθώντας στην πράξη τις εφαρμογές της εξωτερικής ακτινοθεραπείας, έχει διαπιστωθεί ότι τα τελευταία χρόνια, έχει σημειωθεί μεγάλη εξέλιξη της ακτινοθεραπείας και τα διάφορα σχήματα που χρησιμοποιούνται έχουν θεαματικά αποτελέσματα στην ανακούφιση και εξάλειψη του καρκινικού πόνου και ιδιαίτερα του πόνου που προέρχεται από οστική μεταστατική νόσο. Αρκετοί τύποι καρκίνου προκαλούν οστικές μεταστάσεις με κυριότερους τον καρκίνο του προστάτη (οστεοβλαστικού

τύπου), του μαστού (μικτού τύπου), του πνεύμονα (οστεολυτικού τύπου). Ο πόνος που προέρχεται από οστικές μεταστάσεις έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τα οποία θα αναλυθούν στη συνέχεια (παθοφυσιολογία, μηχανισμός, εμφάνιση, θεραπεία). Η ακτινοθεραπεία αποτελεί σύγχρονη μέθοδο αναίμακτη, μη επεμβατική εξωτερική θεραπεία, εντοπισμένη στο σημείο της νόσου.

- Γράφει η Στυλιανή Π. Στυλιανίδου, Ακτινοθεραπεύτρια Ογκολόγος MD, MSc,PhD(c), Επιμελήτρια Α΄, Επιστημονικά Υπεύθυνη Τμήματος Ακτινοθεραπευτικής Ογκολογίας Π.Γ.Ν.Θ. ΑΧΕΠΑ

Ο ρόλος της ακτινοθεραπείας στην ανακούφιση του πόνου που προκαλούν οι οστικές μεταστάσεις είναι το θέμα της παρούσας διπλωματικής, η οποία αποτελείται από τρία κεφάλαια.

Το πρώτο κεφάλαιο ξεκινάει μ’ έναν ορισμό του καρκίνου, ο οποίος συνοδεύεται από μια περιγραφή της γέννησης των καρκινικών κυττάρων τόσο των κακοήθων, όσο των καλοήθων. Ακολουθεί μια σύντομη περιγραφή των ειδών του καρκίνου που προκαλούν οστικές μεταστάσεις. Στη συνέχεια περιγράφεται η διαδικασία των οστικών μεταστάσεων, όπως, επίσης, και της πρόκλησης του πόνου που επακολουθεί. Περιγράφεται, επίσης, η παθοφυσιολογία των οστικών μεταστάσεων, η οποία σχετίζεται με τον πόνο που προκαλείται στον ασθενή, όταν αναπτύσσονται οι οστικές μεταστάσεις. Ακολουθούν οι μέθοδοι αντιμετώπισης του πόνου που προκαλείται από τις οστικές μεταστάσεις (φάρμακα και άλλα). Αυτές οι μέθοδοι έχουν σκοπό τη μείωση που άλγους (αναλγητικές) και η κυριότερη από αυτές είναι η ακτινοθεραπεία, η οποία συμβάλλει στη μείωση του πόνου από οστικές μεταστάσεις (θα παρουσιαστεί ο μηχανισμός δράσης). Με τις μεθόδους αυτές εμπλέκονται τα κριτήρια του Mirels και του Harrington, τα οποία περιλαμβάνουν κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με την πρόληψη και τη θεραπεία των οστικών μεταστάσεων και των βλαβών που προκαλούν στο σκελετό. Επίσης, μεγάλο ρόλο παίζει η κατάσταση του ογκολογικού ασθενούς, από την οποία εξαρτάται το είδος θεραπείας, σχήμα κλασματοποιημένη ή υποκλασματοποιημένη. Ακόμη, η χρήση των παραπάνω μεθόδων πρέπει να επανεξετάζεται τακτικά λόγω της πολυπλοκότητας του καρκινικού πόνου.

Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στην ακτινοθεραπεία και στη συμβολή της στην αντιμετώπιση του καρκίνου και του καρκινικού πόνου. Αρχικά αναφέρονται ένας ορισμός της ακτινοθεραπείας, όπως και τα είδη της, η εφαρμογή των οποίων

συνδέεται με κάποια συγκεκριμένη αιτία και το καθένα επιφέρει συγκεκριμένα αποτελέσματα. Όλα αυτά τα σχήματα ακτινοθεραπείας στοχεύουν στην όσο γίνεται μεγαλύτερη ανακούφιση του ογκολογικού ασθενούς από τον πόνο του.

Εκτός όμως από τα είδη της ακτινοθεραπείας, υπάρχουν και οι τεχνικές της, οι οποίες καθορίζονται ανάλογα με την απόσταση της συσκευής ακτινοβόλησης από τον όγκο και κάθε μια από αυτές διοχετεύει τις ακτίνες στο σημείο του όγκου με διαφορετική ακρίβεια.

Το επόμενο κεφάλαιο εξειδικεύει το ρόλο της ακτινοθεραπείας περιγράφοντας τα αποτελέσματά της στους ασθενείς με οστικές μεταστάσεις. Συγκεκριμένα, αναφέρεται η αποτελεσματικότητα των σχημάτων ακτινοθεραπείας στον πόνο που προκαλούν οι μεταστάσεις αυτές. Κατά τη διάρκεια της εφαρμογής της ακτινοθεραπείας ενδέχεται να προκληθούν επεισόδια παρόξυνσης πόνου (pain flare). Έχει, ωστόσο, αποδειχτεί ότι η ταυτόχρονη χορήγηση δεξαμεθαζόνης έχει σημαντική αναλγητική δράση στον καρκινικό πόνο που προκαλούν οι οστικές μεταστάσεις. Αυτό φυσικά συντελεί στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής του ασθενή. Με τη σύγχρονη στερεοτακτική ακτινοθεραπεία, επίσης, (λιγότερες συνεδρίες με μεγαλύτερη δόση), όπου αυτή έχει ένδειξη, ο ασθενής δεν χρειάζεται να προσέρχεται για πολλές συνεδρίες στο ακτινοθεραπευτικό κέντρο, κάτι που βοηθά στην υποστηρικτική του θεραπεία γενικότερα καθώς επίσης διευκολύνεται το έργο των φροντιστών που ασχολούνται με την ανακουφιστική φροντίδα των ασθενών αυτών.

Τα τελευταία χρόνια έχει συντελεστεί σημαντική πρόοδος στο ρόλο της ακτινοθεραπείας στις οστικές μεταστάσεις, με αποτέλεσμα να έχει αυξηθεί το προσδόκιμο επιβίωσης των ασθενών με οστικές μεταστάσεις ενώ κυρίως βελτιώθηκε αρκετά η ποιότητα ζωής αυτών. Είναι απαραίτητο όμως να λαμβάνονται υπόψη κάποιοι παράγοντες (οι οποίοι θα αναφερθούν), προκειμένου να προσαρμόζεται το κατάλληλο σχήμα ακτινοθεραπείας στον εκάστοτε ασθενή. Αυτό φυσικά μπορεί να επιτευχθεί μόνο μετά από μια ακριβή αξιολόγηση της κατάστασης του ασθενούς με τη χρήση των εργαλείων που χρησιμοποιούνται ειδικά για τους ογκολογικούς ασθενείς, στους οποίους παρέχονται υπηρεσίες παρηγορικής φροντίδας, η οποία συνδέεται άρρηκτα με την ακτινοθεραπεία και η σύνδεσή τους αυτή θα αναλυθεί στο επόμενο κεφάλαιο.

Ακολουθεί μια εστίαση ειδικά στην εξωτερική ακτινοθεραπεία, επειδή αυτή είναι μια μέθοδος, που ενδείκνυται για διαφορετικές τεχνικές ακτινοβολίας και για ασθενείς με επώδυνες οστικές μεταστάσεις. Φυσικά για την εφαρμογή της συντρέχουν αρκετοί παράγοντες, όπως ο βαθμός απόκρισης του οργανισμού του

ασθενούς στη θεραπεία, οι προσωπικές του προτιμήσεις, η πολλαπλότητα των οστικών μεταστάσεων που παρουσιάζει, το κόστος της θεραπείας κλπ. Αναφέρεται, ακόμη, ο συνδυασμός της εξωτερικής ακτινοθεραπείας με την παροχή των αναλγητικών φαρμάκων, τα οποία λειτουργούν επικουρικά, όταν η εφαρμογή της ακτινοθεραπείας χρονίζει.

Ανάλογα με την έκταση και τη συμπτωματολογία τους, οι οστικές μεταστάσεις μπορεί να είναι μη επιπλεγμένες και επιπλεγμένες, με τις πρώτες να αποτελούν την πλειοψηφία. Έτσι, αρχικά θα εξεταστούν οι κλινικές περιπτώσεις των μη επιπλεγμένων οστικών μεταστάσεων με παράλληλη παράθεση συστάσεων προς τους ογκολόγους που ασχολούνται με την αντιμετώπισή τους. Ακολουθεί η περιγραφή των επιπλεγμένων οστικών μεταστάσεων, καθώς και το πως μπορούν να ανακουφιστούν με τη βοήθεια της ακτινοθεραπείας.

Στη συνέχεια περιγράφονται άλλες πτυχές της αντιμετώπισης των οστικών μεταστάσεων και του πόνου που προκαλούν. Αρχικά γίνεται λόγος για το πως αυτές διαγιγνώσκονται και διερευνώνται, ώστε οι ογκολόγοι να έχουν σχηματίσει πλήρη εικόνα της κατάστασης του ογκολογικού ασθενούς και στη συνέχεια να εφαρμόσουν την κατάλληλη μέθοδο θεραπείας. Ακολουθούν η κλινική αξιολόγηση του ασθενούς, καθώς και η αξιολόγηση της απόκρισής του, απαραίτητες προϋποθέσεις για τη συνέχιση της θεραπείας.

Όμως, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, εκτός από τις μη επιπλεγμένες, υπάρχουν και οι επιπλεγμένες οστικές μεταστάσεις, οι οποίες επιδέχονται συγκεκριμένο τύπο ακτινοθεραπείας. Σχετικά με αυτές θα γίνει αναφορά στη συνέχεια.

Παρά το γεγονός ότι η ακτινοθεραπεία έχει αποδειχτεί αρκετά ωφέλιμη για την αντιμετώπιση των οστικών μεταστάσεων και την ανακούφιση του ασθενούς από τον πόνο του, ωστόσο δεν λείπουν και οι παρενέργειες από την εφαρμογή της, όπως είναι κυρίως η ναυτία, ο έμετος και η κόπωση. Εν τούτοις, οι παρενέργειες αυτές δεν εκδηλώνονται σε τέτοιο βαθμό, ώστε να αποτελέσουν ανασταλτικό παράγοντα στην εφαρμογή της ακτινοθεραπείας. Θα γίνει αναλυτική περιγραφή των παρενεργειών που προκαλεί η ακτινοθεραπεία, καθώς και των τρόπων, με τους οποίους αυτές αντιμετωπίζονται.

Στη συνέχεια γίνεται περιγραφή της διαδικασίας, με την οποία επιδρά η ακτινοθεραπεία και επιφέρει μείωση της έντασης του πόνου των ασθενών. Συγκεκριμένα, θα αναφερθούν οι διεργασίες, που λαμβάνουν χώρα, ώστε να μειωθεί η δραστηριότητα των παραγόντων που προκαλούν βλάβες στα οστά κατά τη διάρκεια των μεταστάσεων.

Ακολουθεί η περιγραφή της χρήσης των ραδιονουκλεϊδίων, προκειμένου να μειωθεί ο πόνος του ογκολογικούς ασθενούς. Τα ραδιονουκλεΐδια είναι ραδιενεργές ουσίες που χρησιμοποιούνται για την πραγματοποίηση της ακτινοβολίας του σημείου της μετάστασης, σε περιπτώσεις ασθενών που οι οστικές βλάβες, όπως και ο πόνος που προκαλούν, έχουν μεγαλώσει αρκετά. Αναφέρεται ξεχωριστά το κάθε ραδιονουκλεΐδιο, καθώς και η επίδραση που ασκεί στις οστικές βλάβες κατά τη χορήγησή του.

Το δεύτερο κεφάλαιο κλείνει με την περιγραφή δυο ακόμη μεθόδων αντιμετώπισης των οστικών μεταστάσεων, της βραχυθεραπείας και της χορήγησης διφωσφονικών φαρμάκωνγια την αποκατάσταση αρκετών βλαβών που προκαλούν στα οστά οι μεταστάσεις.

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στο ρόλο που ασκεί η ακτινοθεραπεία στα πλαίσια της ανακουφιστικής φροντίδας. Τις περισσότερες φορές οι μέθοδοι θεραπείας των οστικών μεταστάσεων, οι οποίες εφαρμόζονται από το προσωπικό υγείας (ιατροί, νοσηλευτές), μολονότι συμβάλλουν στη μείωση του πόνου των ασθενών, δεν είναι αρκετές για τη διάσωση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Έτσι, είναι απαραίτητη η συνεισφορά και άλλων επιστημόνων, η ύπαρξη μιας διεπιστημονικής ομάδας (κοινωνικών λειτουργών, ψυχολόγων, ιερέων, φυσιοθεραπευτών), η οποία θα προσφέρει ολιστική υποστήριξη. Όλη αυτή η συνολική δραστηριότητα συνιστά την ανακουφιστική / παρηγορική φροντίδα, ένα σύνολο από υπηρεσίες πολύπλευρης στήριξης που προσφέρονται σε ασθενείς με χρόνιες ασθένειες και σε ογκολογικούς ασθενείς.

Αρχικά παρατίθεται ο ορισμός της ανακουφιστικής φροντίδας, όπως τον διατύπωσε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, καθώς και οι στόχοι της εφαρμογής της, οι οποίοι συνοψίζονται στη διαφύλαξη της ποιότητας της ζωής του ασθενούς. Ακολουθεί η σύνδεση της ανακουφιστικής φροντίδας με την ακτινοθεραπεία, περιγράφεται δηλαδή πως η ακτινοθεραπεία συμβάλλει στη μείωση του πόνου του ασθενούς, κάτι που σημαίνει ότι εξυπηρετεί τους σκοπούς της ανακουφιστικής φροντίδας.

Στη συνέχεια θα γίνει περιγραφή των δεδομένων που εισήγαγε στην αντιμετώπιση

του καρκίνου η πανδημία του Covid-19. Πράγματι, οι κατευθυντήριες οδηγίες που δίνονται για την αντιμετώπιση των οστικών μεταστάσεων και των άλλων βλαβών που προκαλεί ο καρκίνος, λαμβάνουν, επίσης, υπόψη τους τις βλάβες που μπορεί να υποφέρει ο Covid-19. Συγκεκριμένα, προτείνεται η χρήση υποκλασματοποιημένων σχημάτων ακτινοθεραπείας για τη θεραπεία των ογκολογικών ασθενών, ώστε να μην εκτίθενται στο ενδεχόμενο να μολυνθούν από τον ιό οι ασθενείς, οι συνοδοί, οι γιατροί, οι φροντιστές αυτών και οι νοσηλευτές. Με άλλα λόγια επιδιώκεται η προστασία του ασθενούς κατά τη θεραπεία του άλγους των οστικών μεταστάσεων, ώστε να μην κινδυνεύει να γίνει επιπλέον φορέας του ιού. Το ίδιο, βέβαια, και οι γιατροί και οι νοσηλευτές, οι οποίοι, αν τυχόν γίνουν φορείς του ιού, υπάρχει ο κίνδυνος μετάδοσης και σε άλλους ασθενείς ερχόμενοι σε επαφή μαζί τους. Θα περιγραφεί με λεπτομέρειες το πως η πρόληψη του Covid-19 επηρεάζει τη γενική διαδικασία της ακτινοθεραπείας.

Το τρίτο κεφάλαιο ολοκληρώνεται με τις κατευθυντήριες οδηγίες που έδωσε η Αμερικανική Εταιρεία για την Ακτινοθεραπευτική Ογκολογία σχετικά με την ορθή εφαρμογή της ακτινοθεραπείας στις οστικές μεταστάσεις, ώστε να υπάρξουν καλύτερα αποτελέσματα.. Παρουσιάζονται οι οδηγίες αυτές, οι οποίες δόθηκαν με μορφή ερωτήσεων – απαντήσεων, υπονοώντας ότι οι ογκολόγοι προβληματίζονται διαρκώς σχετικά με τη χρήση της ακτινοθεραπείας στις περιπτώσεις οστικών μεταστάσεων και τώρα οι προβληματισμοί τους αυτοί επιλύονται.

Στο τέλος της εργασίας παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προκύπτουν μέσα από την διεξοδική μελέτη της υπάρχουσας διεθνούς βιβλιογραφίας των ήδη δημοσιευμένων ανασκοπήσεων σχετικά με την χρήση της ακτινοθεραπείας ,της παρηγορικής /ανακουφιστικής, στην αντιμετώπιση του καρκινικού πόνου από οστικές μεταστάσεις στα πλαίσια της ανακουφιστικής φροντίδας.

(Συνεχίζεται)

Πηγή: pemptousia.gr